

בהעלות ה

ובפרט אז דערמיט איז ער אויך משנה פון לשון רז"ל אין משנה¹, "לפיכך נתעכבו לה ישראל כו"²?

בפשטות קען מען זאגן: אלע נסיעות און חניות פון אידן זיינען דאך געווען תלוי ניט אין זייער החלטה, נאר, ווי עס שטייט פריער אין דער סדרה³, "ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל". ובמילא איז מובן, אז דאס וואס, "העם לא נסע עד האספ מרים" איז געווען דערפאר וואס דער "ענן ה'" האט זיך ניט אויפגעהויבן⁴.

קומט במילא אויס, אז "זה הכבוד חלק לה המקום כו".

(5) סוטה שם.

(6) לכאורה זעו מקור פרשיי זה. אבל י"ל שמקורו בספרי כאן (ועד"ז הוא במכילתא בשלח יג, יט). "לפיכך עיכב לה המקום" שכינה וארון כהנים ולוים וישראל ושבעה ענני כבוד כו" [ובתיבוע (ותי') טז: בההוא זכותא הוון כל ישראל אשתין רבוון כו וענני יקרא ומשכנא ובירא לא זייעין ולא נטלין עד זמן כו. ועד"ז הוא בתיבוע פסוק יד]. ובפרט לפי הגירסא בכמה כת"י רש"י שמסיים: נתעכבה בשבילה שכינה וכל ישראל.

(7) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"י) ודבק טוב בפרשיי.

(8) ט, יז ואילך.

(9) דעת זקנים מבעה"ת כאן. רבינו בחי כאן. וראה במדבר'י פ"ד, ג.

(*) כ"ה בספרי הוצאת האראוויטץ. מכילתא שם. וביל"ש כאן: עכב לה הקב"ה ארון ושכינה כו. ובספרי לפנינו: עיכב לה שכינה וארון כו.

(**) ולפי מובן בפשטות דיוק הנ"ל (הערה 4) שהרי דיוק רש"י הוא מהתיבות "והעם לא נסע" עצמן, שמשמעו שהוצרכו ליסע.

א. אין סוף הפרשה, אויפן פסוק "ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האספ מרים", שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער "והעם לא נסע" און איז מפרש: זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר² ותתצב אחותו מרחוק וגו'.

דאס וואס רש"י באווארנט דא מיט זיין פירוש איז (ווי מפרשים זאגן³) די שאלה וואס שטעלט זיך וועגן די ווערטער "והעם לא נסע עד האספ מרים": עס שטייט דאך אין דעם פסוק שלאח"ז "ואחר נסעו העם", אז דער "נסעו העם" איז געווען נאך "ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים" — איז צוליב וואס דארף די תורה זאגן פאר דעם אז "והעם לא נסע גו"??

פארענטפערט רש"י, אז דער איבער-חורין איז אויסן מודיע זיין, אז דאס וואס "והעם לא נסע" איז געווען צוליב איר כבוד וועגן⁴.

מען דארף אבער פארשטיין: אין פסוק שטייט דאך "והעם לא נסע" — פאר-וואס זאגט רש"י (און פון וואנעט נעמט ער) אז "זה הכבוד חלק לה המקום",

(1) יב, טו.

(2) שמות ב, ד.

(3) משכיל לדוד בפרשיי. וכיכ בחדא"ג מהרש"א

סוטה ט, ב.

(4) ואין להקשות מה שמפרשו רש"י כאן אע"פ שהקושיא היא מהכתוב שלאח"ז — שהרי הוא פ"י כתוב זה "והעם לא נסע גו", ובפרט שבלאה"כ נכגון דא (שהקושיא היא מאותו הענין ובפרט בהכתוב המסודר) מפרשו רש"י — בכ"מ — בכתובים הקדומים, וכמדובר כמ"פ.

ער ברענגט אַראָפּ בלויז די ווערטער „ותתצב אחותו“ וואָלט שוין געווען פאַרשטאַנדיק אַז נתעכבה למשה.

ג) לא די הנ"ל — איז רש"י נאָך מוסיף „וגו'“¹⁵ אַ רמז אויף המשך הכתוב! למאי נפק"מ ההמשך דאָ?

ג. וועט מען פאַרשטיין כל הנ"ל בהקדים לבאר דעם ענין „הכבוד“ וואָס מ'האַט דאָ צוגעטיילט מרים'ן דערמיט וואָס מ'האַט געוואָרט אויף איר:

ווי מען לערנט אין פשוטות איז משמע, אַז ווען די אידן וואָלטן אויף איר ניט געוואָרט, וואָלט איר בלייבן אין מדבר¹⁶ געווען אַ העדר הכבוד.

דאָס איז אַבער תמוה ביותר: אויב זי וואָלט איבערגעבליבן אַליין אין מדבר, וואָלט עס דאָך געווען סכנת נפשות ממש'¹⁷ ניט נאָר אַ העדר הכבוד?

מען קען ניט זאָגן אַז מהאי טעמא ברענגט רש"י אַראָפּ די ווערטער „כשהושלך ליאור“, צו מדגיש זיין אַז דאָס איז געווען מדה כנגד מדה: כשם ווי די „שעה אחת שנתעכבה למשה“ איז געווען אַן ענין פון פקוח נפש, אַזוי איז אויך געווען דער אופן השכר וואָס דער אויבערשטער האָט איר דאָ פאַר דעם אַפגעצאָלט (זי זאָל ניט בלייבן אַליין במדבר) — וואָרום לפי' וואָלט רש"י ניט געזאָגט „זה הכבוד חלק לה

עס איז משמע נאָכמער: דאָס וואָס רש"י זאָגט „זה הכבוד חלק לה המקום“ (און ניט סתם „זה הכבוד נחלק לה“ אדער „קבלה“) בשעת אין משנה שטייט „לפיכך נתעכבו לה ישראל“ — כאָטש אַז אויך לויט דער משנה איז מובן אַז ס'איז געווען תלוי אין „העלות הענן“¹⁰ — איז ווייל לויט דער משנה איז די עכבה געווען אויך מצד די אידן, ד.ה. אויך די אידן האָבן געוואָלט וואָרטן אויף איר¹¹; משא"כ לפי פ' רש"י איז די איינציקע סיבה געווען וואָס „חלק לה המקום“ (ד.ה. וואָס דער „ענן“ איז געבליבן) און ניט ווייל אויך אידן האָבן דאָס געוואָלט.

עס איז אַבער אַ דוחק גדול: וויבאלד אַז אין פסוק שטייט בלויז „והעם לא נסע“ — פאַרוואָס זאָל מען טייטשן היפך פשוטו של מקרא, אַז די אידן מצד עצמם האָבן ניט געהאַט דעם רצון צו וואָרטן?

ב. אויך דאָרף מען פאַרשטיין:

א) צוליב וואָס איז רש"י מוסיף „כשהושלך ליאור“ — למאי נפקא מינא ווען ס'איז געווען די „שעה אחת שנתעכבה למשה“? — רש"י האָט געדאַרפט זאָגן ווי די משנה זאָגט (סתם)¹² „מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר כו'“¹³.

ב) פאַרוואָס איז רש"י מעתיק פון פסוק אויך דעם וואָרט „מרחוק“¹⁴? ווען

15) במשנה לפנינו ובע"י וכן בספרי כאן ליתא. וכן ליתא בדפוס שני וכמה כתי' רש"י. ולאידך — י"ג במשנה גם המשך הכתוב „לדעה מה יעשה לו“. וכ"ה בדפוס א' ובכמה כתי' רש"י.

16) ראה תורת משה (להחת"ס) פרשתנו יב, ט. 17) ובכלל צ"ע למה נשארה ותסגר מרים במקום זה דוקא במדבר. ואולי י"ל, מצד החולאת וחולשה דגופא שלה, ששרתא גדולה יש בנטיעה בדרך (ולהעיר מרש"י פרשתנו יא, א). וראה לקמן הערה 23.

10) אבל ראה ראב"ע כאן (טז). על דעת רבים כו'. ספורנו כאן.

11) ראה אוה"ת עה"פ.

12) ועד"ז בספרי ומכילתא כו' הנ"ל הערה 6. 13) אבל להעיר שברבנו בחיי כאן מקדים, ודרשו ז"ל במס' סוטה, ומעתיק „כשהושלך ביאור“. אבל בלא"ה אינו מעתיק לשון המשנה כ"א חוכנה.

14) וכ"ה במשנה ובמדריז' הנ"ל.

המקום, וויבאלד דער מכוון איז ניט כבוד, נאר פקוח נפש.

ד. דער ביאור בזה:

פון דעם וואס דער אויבערשטער האט געזאגט¹⁸, "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף" איז מובן אז מריס'ס רפואה ("אחר תאסף")¹⁹ איז תלוי אין דעם וואס זי דארף און וועט זיין סגורה, "שבעת ימים מחוץ למחנה", מחוץ לשלש מחנות²⁰ — און דער תואר וגדר המציאות פון "מחנה" מל' חני'²¹ — בנדוד²² — (ובמילא אויך די סגירה "מחוץ למחנה") איז שייך נאר "בשעת חנייתו", ווי רש"י האט שוין פריער²² מפרש געווען: "תוך הקלעים היא מחנה שכינה חניית הלויים סביב כו' היא מחנה לוי' ומשם ועד סוף מחנה הדגלים וכו' היא מחנה ישראל כו'". משא"כ בשעת נסיעתו, וואס דעמאלט לייגט זיך ניט אויף זיי דער תואר פון "מחוץ למחנה" (ג' מחנות).

און דעריבער, ווען די אידן וואלטן ניט געווארט במחנה די זיבן סגירה-טעג פון מריס'ס, כאטש אז ס'איז פשוט אז זי וואלט ניט געבליבן אליין אין מדבר, זי

וואלט אויך מיטגעגאנגען²³, וויבאלד אבער אז דעמאלט וואלט ניט אויסגע- פירט ווערן דער ציווי פון "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה", היות אז ס'ווערט דאן נתבטל דער גדר "מחנה"²⁴ — וואלט אויסגעקומען אז די צייט ביז מריס'ס "תאסף" האט געדארפט גע- דויערן לענגער ווי זיבן טעג, וויבאלד אז דער זמן הנסיעה איז ניט אין חשבון פון די זיבן הסגר-טעג²⁵.

און אין דעם באשטייט דער "כבוד" וואס "חלק לה המקום", אז אלע אידן זאלן זיך פארהאלטן נאך זיבן טעג אין דער חני', בכדי עס זאל זיך באדן אג- הויבן דער "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה".

ה. לפי הנ"ל זעט מען ווי פון פרש"י קען מען ארויסלערנען ענינים מופ- לאים אויך אין הלכה:

אויף "אחר תאסף" איז רש"י מפרש "אומר אני כל האסיפות האמורות במצו-

(23) כי אפילו את"ל שמצד איזה טעם שיהי' מקום סגירתה הוצרך להיות מחוץ (וסמך) למקום שנצטרעה דוקא צ"ע אם בנדוד' הדיון כן — כיון שזהו בגדר פקו"נ, ומכש"כ מההולך עם שיירא במדבר, שכאשר כבר יצא בשיירא הולך עמה בשבת כשיש חשש סכנה (ש"ע ו' (אדה"ז) א"ח ס"ס רמ"ח). וצ"ע בחת"ס שם.

(24) ומפרש"י נשא (הניל בפנים) משמע דבשעת נסיעתו מותרין טמאין ומצורעין ליכנס תוך המחנה וכמ"ש בגמ' (תענית כא, ב. ויש"נ). וראה לקמן הערה 33.

(25) וייל יתרה מזו, דהיימם שלאחר ימי הנסיעה אינם מצטרפים עם הימים שלפני' כי כאשר אינם רצופים אינו מתקיים מש"נ, "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה", שיש לפרשו מציאות אחת של שבעת ימים* (וראה רש"י מצורע יט, יג), ולפי' הוצרכה לתכות עד שיהיו במקום אחד שבעת ימים רצופים.

(*) ראה פרש"י אמור כג, ח. ועד"ז בפרש"י בא י, כב, יב, טו.

(18) יב, יד.

(19) ראה פרש"י שם (ובפרש"י שם יב בפי' הב'). או שהי' רק נופה כלשון רש"י שם ד"ה "ואבי' ירק ירק". וראה אהיה' שם ועוד. וראה לקמן בפנים.

(20) בנדוד', כמו שפרש"י. מחוץ למחנה הנאמר במצורע (תורע יג, מו), ולעיל בפי' נשא, כדלקמן בפנים.

(21) וראה גם רש"י פרשתנו ויד, לד: מן המחנה — ממקום חנייתו.

(22) נשא ה, ב. והרי פרשת שילוח טמאים נאמרה ביום שהוקם המשכן (כפרש"י שם) לפי שאו הוקבעו המחנות והווקעו להשתלח (רש"י גיטין ס, סע"א). ולהעיר מר"ן נדרים ז, ב ד"ה שנא. שאילת שלום שצויין בגליון הש"ס שם. ואכ"מ.

נאָר בנוגע אַ מצורע, וויבאַלד ביי אים שטייט „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“, איז מקום לדון: וואָס איז דאָ דער עיקר: צי „בדד ישב“, די שלילה, ער זאָל נישט זיין אין מחנה נאָר בדד (אפילו ווען ער איז מחוץ למחנה), אָדער ס'איז נוגע דער חיוב ער זאָל זיין מחוץ למחנה.³²

די נפֿקֿמ' (ע"ד ווי גערעט פריער בנוגע מרים) אַ מצב וואו ס'איז נישט שייך דער ענין פון „מחוץ למחנה“ (ווייל ס'איז נישט די מציאות פון „מחנה“), נאָר בלויז דער „בדד ישב“, צי דאָס איז מעכב ער זאָל צוקומען לטהרתו.³³

[ועד'ז ביי מצורע מוסגר כניל, אין אַ מצב וואו עס איז נישט שייך קיין מחוץ

רעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה כתוב בו אסיפה לשון הכנסה. פון דעם איז משמע אַז דער ציווי „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה“ ביי מרים'ן איז פאָר-בונדן מיט דעם וואָס זי איז געווען מצורע.³⁴ ועפ"ז י"ל אַז דער דין ביי מצורע „כל ימי אשר הנגע בו יטמא גו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“³⁵ איז נישט אַ זייטיקער חיוב (וויבאַלד אַז ער איז טמא מוז ער זיין מחוץ למחנה). נאָר דאָס איז (אויך) אַ תנאי, בטהרת המצורע; בשעת עס פעלט אין קיום פון „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“ בעת טומאתו, קען ער נישט קומען³⁶ לטהרתו — אַזוי ווי גע-רעדט ביים הסגר פון מרים, כניל.

[ועד'ז ביי אַ מצורע מוסגר, וואָס זיין רפואה איז תלוי אין הסגר אויף אַ מספר ימים;³⁷ „והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים“³⁸, דאָרף לפי הנ"ל אויסקומען, אַז אויב עס פעלט אין שיעור פון ז' ימי ההסגר מחוץ למחנה,³⁹ איז טהרתו מתעכבת, ביז עס וועלן זיין די גאַנצע ז' ימים].

עז'ת תוריע שם (ראה משכיל לדוד שם). ובמצורע יד, ג. ובתורה אמר רבי (מריק שם, ע"א) כתב, דרש'י חזר בו מפירושו מהא דאיתא בפס' דמגילה דשיון בשילוח.

(32) להעיר מצפני' (השלמה כב, סעי' ואל"ך): ר"ל אם צריך שלא יכנס למחנה או שלא יהא במחנה או שיה' לבד.

(33) ולכאורה י"ל נפֿקֿמ' יתירה מוז: באם אין דין מחנות אם יש חיוב וציווי ד, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, אם העיקר הוא בדד ישב מוכן ששייך או, אבל אם עיקר ההדגשה הוא צד החיובי „מחוץ למחנה מושבו“, מקום לומר, דאז אין חיוב ואיסור ד, בדד ישב. וראה ע"ד ההלכה מנחות צה, א (וש"ג) דקאמר דהוי מחלוקת. וראה פרש"י שם. לקמן הערה 43.

(*) אף שיש לפרש דמ"ש רש"י „יסגירו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע“, כוונתו לשלול הפירוש (אף שכן משמע לכאורה מפשטות לשון הכתוב) שמסגיר רק מקום הנגע כפי הראש' (הובא בטור האדון שם יג, ה). או שאינו רק ענין של אמירת הכהן שיש לו דין מוסגר כו' כמ"ש במל"מ הל' טומאת צרעת (פ"ד ה"ה) מניח (מצוה קסט סק"י). וראה מאיר' מגילה ת, ב: ושמה תאמר אם המוסגר טעון שילוח היאך אתה קוראנו מוסגר והרי מחוץ למחנה הוא אפשר שבבית שבחוץ למחנה הוא עומד. וראה משנה אחרונה נגעים פ"א מ"ג. ועוד.

(26) כנזכרים קב, רע"א (והרי תוכן התחלת הענין איתא בפרש"י יב, יב: ד"א). וכ"כ בראב"ע עה"פ. תודיה קי' ב"ק כה, א (וי"מ). פננת רזא כאן. ובת"י: עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא מצרעתה. ובספרי זוטא כאן, ע"ד שתטהר. וראה שו"ת שאלת יעב"ץ ח"א ס"י קלח. אברבנאל ומלבי"ם כאן.

(27) תוריע יג, מו.
(28) להעיר מפי הראב"ד לתוכ' תוריע שם: שיהא כמגולה שאסור בארבע אמות שלו .. ומכאן למדו חכמים שהמצורע הוא כמגולה וכאבל כו'. וראה לעיל הערה 19 בנוגע למרים.

(29) ראה מגילה ח, ב.
(30) תוריע שם, ד.

(31) וכמפורש במגילה שם לענין שילוח כו' זה וזה שוין. אבל בפרש"י מריק (ו, ב) כתב שמוסגר אינו משתלח חוץ לג' מחנות, וכן משמע מפירושו

דאס גילטיק אויך בזמן הזה; אויב אבער מען דארף האבן עס זאל זיין „מחוץ למחנה מושבו“, דעמאלט איז דאס נישט שייך לאחר החורבן.³⁸

און אפילו את"ל אז וויבאלד די גאנצע מציאות פון מחנות איז נישטא (אויך בהתחלת זמן טומאת), במילא דארף ביי אים נישט זיין לטהרתו — דער ענין פון „מחוץ למחנה מושבו“ בפועל.³⁹

למחנה כנ"ל, צי די טעג פון „בדד ישב“ זיינען עולה בחשבון פון די שבעה ימים, איז לויט דער ערשטער סברא וויבאלד אז אויך דעמאלט איז ער נישט געווען אין מחנה זיינען זיי משלים די ז' ימים, לויט דער צווייטער סברא, דארף ער ווארטן ביז עס וועלן זיין מחנות אויף צו משלים זיין.³⁴ די שבעת ימים „מחוץ למחנה מושבו“.

לויט דעם קומט אויס אז דאס קען זיין נוגע איצט להלכה למעשה: דער דין איז אז טהרת מצורע זו נוהגת³⁵ בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית,³⁶ ולפי"ז (לויט די דיעות³⁷ אז דער דין און קדושת (מחנות ו)ירושלים איז יעצט נישט שייך) איז די שאלה אויב אז מצורע קען קומען לטהרתו לאחר החורבן,

אויב דער עיקר איז עס זאל זיין „בדד ישב“ ער זאל נישט זיין אין מחנה, איז

(34) אבל ראה לעיל הערה 25, ש"ל שצריכים להיות רצופים. וכן מובן בפשטות הכתוב (והענין) בתוריע, והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים.³⁵ (35) ל' הרמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א ה"ז (וש"נ בכסף משנה). ובחינוך מצוה קסט: נוהגין דיני צרעת בזכרים ונקבות בכל זמן שהיו כהנים ובקאין רואין אותן כ"ג מדברי הרמב"ם ז"ל ואפילו שא"א כ"ה.

וראה פיה"מ להרמב"ם נגעים בסופו. שאלת יעב"ץ שם סי' קל"קל. העמק שאלה לשאלות פח בתחלתו, תורה שלימה ח"ט מילואים סח"י. ובכ"מ. ואכ"מ.

(36) אבל ראה רמב"ם הל' טומאת צרעת בסופו דאינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא הי' בישראל — הובא בלק"ת תוריע (כב, ב) ומפרש שמצות נגעים אינו נוהג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצוין כלל .. אך מעשה נסים הם. עיי"ש. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 65 הערה 9 ובנסמן שם.

(37) ראה ראב"ד הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד. וכן לדעת כמה ראשונים. וראה חידושי הרשב"א ותוס' הרא"ש ברכות ה, ב: „אבל לענין שלוח מחנות נוהגין עכשיו למאן דאמר קדשה לעתיד לבוא“.

(38) ולכאורה מדברי התוס' ברכות שם „והאיך ה"י מדבר ר' יוחנן מדבר שלא נוהג בימיו, משמע שלא ס"ל כמ"ש בצ"ח (ברכות שם, ומנ"ח שם סק"ד ובמצוה שם קרוב לסופו) דגם בימיו טעון שילוח מירושלים.

ואולי יש לומר שהשאלה היא גם לדעת רש"י ורשב"א כ"י ברכות שם. כי אף שס"ל דמצורע טעון שילוח מעי חומה, ולהצליח ומנ"ח עכ"פ מירושלים — י"ל, שזהו רק מצד הדין דוילתו מן המחנה ג"י ולא יטמאו את מחניהם ג"י (שכ"פ נשא), שזה נוגע לקדושת (מחנות ו)ירושלים (וזוהו חובה על ב"ד (או הצבור) לשלוח): אבל"י המצוה דבדד ישב מחוץ למחנה מושבו.... (שהוא על המצורע עצמו), י"ל, שאינו נוגע לקדושת מחנות, כ"א לזה שישנו מחנות (ירושלים) בהתיישבות דבני.... (ובפרט ע"פ פ"י הראב"ד הג"ל הערה 28. וראה סוגיית הגמ' מו"ק יד, ב ואילך. פרש"י שם ד"ה שינהיג. ועוד).

(39) ועי' שמצינו כן בכמה דברים, ולדוגמא, בגר שבזמן המקדש צריך גם הרצאת קרבן, ובה"ז שאין קרבן אינו מעכב גירותו (ראה ריטב"א יבמות מ, ב סוד"ה דילמא. נמקי"ש שם, א ד"ה ת"י בשם ר"י. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו). וראה הערה 41. לקמן ע' 416.

(*) אבל גם לדעת התוס' מוכח דנוהג דין מצורע בזמננו.

(**) ולהעיר מפרש"י מגילה ח, ב ד"ה כל ימי. וראה פסחים סז, א. ובשו"ת שלח"א.

(***) וראה רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"א ה"ז. תורה וקדשו ערכין לב, ב. וראה ר"ש ופי' הרא"ש כל"ס פ"א מ"ז.

(****) להעיר מתורה על כתובות (מד, ב): דע"י שרובה עכ"פ בשלה קדושת היקף חומה (וא"ו משתלחין ממנה מצורעין).

ו. ע"פ הנ"ל (סעיף ד), אז מרימ'ס כבוד איז באשטאנען אין דעם וואס דער זמן פון „תסגר שבעת ימים“ (און במילא איר רפואה) איז ניט פאראויגן געווארן אויף א שפעטערדיקן (און לענגערן) זמן, קען מען מסביר זיין וואס רש"י זאגט „זה הכבוד חלק לה המקום“ — דלכאורה האט ער געדארפט זאגן א לשון בהתאם לפשטות הכתוב, ע"ד ווי לשון המשנה „נתעכבו לה (כל) ישראל שבעה ימים“, כנ"ל; און אויב רש"י וויל ארויסברענגען די גרויסקייט פון איר צוגעטיילטן כבוד, האט ער געדארפט זאגן ע"ד ווי אין ספרי (און מכילתא) „ע"כ לה המקום שכינה וארון כהנים ולוים וישראל ושבעה ענני הכבוד“ —

רש"י איז דא ניט אזוי אויסן צו זאגן ווער עס האט צוגעטיילט איר דעם כבוד, דער אויבערשטער צי אידן, נאר ארויסברענגען אז דער כבוד איז פאר-בונדן מיט „המקום“, מיט דעם וואס דער אויבערשטער („המקום“) האט געהייסן איר באַלד מסגיר זיין „שבעת ימים מחוץ למחנה“⁴⁴.

ז. מ'קען אָבער פרעגן: וואו איז די מדה כנגד מדה פון דעם „כבוד“ וואס „חלק לה המקום“ מיט דער „שעה אחת שנתעכבה למשה“, דאָרטן איז געווען אז ענין (פון „ההשלך ליאור“) וואס איז גע-ווען נוגע צו פקוח נפש פון משה'ן — מיט וואס איז דער כבוד וואס חלק לה המקום א צוגעפאַסטע באַלוינונג פאַר דעם [און דאס איז אין ביידע קצוות: —

איז מקום לשאלה הנ"ל אויב ער איז נטמא געוואָרן בזמן שבת המקדש קיים, ובתוך ימי טומאתו איז נחרב הבית וחרבה העיר צי ער קען קומען לידי טהרתו⁴⁵ לאחר החורבן⁴⁶.

וע"פ הנ"ל בנוגע צו מרימ'ס, קען מען ארויסלערנען אויך בנוגע צו יעדער מצורע אז ס'איז נוגע דער צד החיוב עס זאל זיין „מחוך למחנה מושבו“⁴⁷, ובמילא דאָרף אויסקומען אז בשעת עס איז ניטאָ די מציאות פון מחנות, און עס קען ניט נתיקם ווערן דער חיוב פון „מחוך למחנה מושבו“⁴⁸, קען ער ניט קומען לטהרתו.

40) ועד'זי במוסגר כאשר בתוך י' או י"ד ימים שלו חרב הבית והעיר כ', האם הימים שלאח"ז מצטרפים לימי סגירתו.

41) להעיר מהתירוצ (שו"ת בנין ציון ס"ב. ועוד) בסתירת דברי הרמב"ם דבהל' בית הבחירה פ"ו הט"ז כ' דאוכלין מע"ש בכל ירושלים אצ"פ שאין שם חומות, למ"ש בסופ' מהלכות מעשר שני.

42) ולכאורה כן יש להוכיח ממ"ש רש"י בתוריע שם ד"ה בדד ישב „שלא יהיו שאר טמאין יושבים עמו“. דמחוך למחנה מושבו הוא ענין בפ"ע.

ואף שבפשטות הכוונה „שלא יהיו שאר טמא'ם יושבים עמו“, היינו ע"פ זב וטמא מת (כפסחים סז, א), וא"כ י"ל שזוהו הקדמה והסברה לזה ש„מחוך למחנה מושבו“ היינו מחוך לג' מחנות, לא במקום שאר הטמאין דזב וטמא מת, שמתורין במחנה לוי' (טמא מת) וישראל (זב), אבל הרי גם עפ"י מוכח, שנוגע החיוב שיהי' „מחוך למחנה“, כי כשאין מחנות, ובמילא אין החילוק דג' מחנות, איא להתקיים גם ה„בדד ישב“ שלא יהיו שאר טמא'ם יושבים עמו, שזה מודגש רק כשיש החילוק דג' מחנות.

אבל את"ל שהכוונה (בפשטו של מקרא עכ"פ) „שלא יהיו שאר טמא'ם“ — גם מצורעין — יושבין עמו, אז יש לומר שהעיקר הוא שצריך להיות בדד, אבל דוחק לפרש כן.

43) ולפ"ז מותר ליכנס תוך המחנה וכדמשמע מפרש"י נשא (כגיל הערה 24), וראה חדא"ג וצ"ח ברכות נד, סע"א.

44) ועוד בזה: מכיון שפי' „כבוד“ בפרש"י, הוא לא להראות גודל הכבוד שחלקו לה כ"א גדר הטובה והתועלת הבאה מזה למרים, אי"כ אין נפק"מ (כ"כ) בזה, אם המתעכבים בשבילה הם רבים, ואם גם בני רצו זה.

מיט דעם וואָרט „מרחוק“ איז נאָר מוסבר אַז ס׳איז ניט געווען קיין ענין פון פקוח נפש; דאָס ווייזט אָבער ניט אַ צד השווה צווישן זיי —

דעריבער איז רש״י מוסיף „וגו׳“, דער המשך (הכתוב ו) הפרשה דאָרט גיט צו אין הבנת הענין:

דער אויפטו פון דעם וואָס „ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו“ דער- ציילט די תורה דאָרטן⁴⁷, אַז בשעת בת פרעה איז געקומען „לרחוץ על היאור וגו׳“, און זי האָט דאָרט געזעהן אַ „נער בוכה ותחמול עליו“ זי האָט אים גע- וואָלט באַרואיקן און ניט געקענט — און דעמאָלט „ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מיניקת מן העבריות ותינק לך את הילד ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה (בוריות ועלמות)⁴⁸ ותקרא את אם הילד“.

עס איז מובן, אַז אויך ווען מרים וואָלט דאָרט ניט געווען, וויבאלד אַז „החזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק“⁴⁹, וואָלט בת פרעה ס״ס זיך אליין געזאָפּט און וואָלט גערופן אַ אידישע פרוי⁵⁰ — נאָר דאָן וואָלט עס גע- דויערט אַ לענגערע צייט.

דער אויפטו פון „ותתצב אחותו מרחוק“ איז באַשטאָנען אין דעם וואָס זי האָט דערמיט פאַרשנעלערט, פאַר- קירצט דעם זמן פון משה׳ס צער.

ובמילא איז מובן אַז דער „כבוד“ ש״חלק לה המקום“ — דאָס וואָס „והעם

מצד דער פעולה גופא — איז דער „ותתצב“ אַ זאך פון הצלת נפשות, וואָס איז פון די ענינים הכי נעלים; און אַ תשלום-שכר פון „כבוד“ (אפילו דער העכסטער) איז ניט פון דער זעלבער מדה; און לאידך, מרים׳ס עכבה פאַר אַ „שעה“ איז זעלבסטפאַרשטענדליך אפילו באַ אַ גאָר פשוטן מענשן, עס איז דאָך פאַרבונדן מיט ראַטעווען אַ קינד, בפרט אַ אייגענעם ברודער ומאי קמ״ל? און דער שכר איז וואָס דער אוי- בערשטער האָט צוליב איר כבוד פאַר- האַלטן אַלע אידן מיט׳ן משכן וכו׳ און אַ גאָר לאַנגען זמן⁴⁵].

דעריבער איז רש״י מעתיק פון פסוק אויך דעם וואָרט „מרחוק“, אַז איר עכבה איז ניט געווען פאַרבונדן מיט דער הצלה פון משה׳ן, ווייל זי איז גע- שטאַנען „מרחוק“, זי וואָלט גאָרניט גע- קענט אויפּטאָן⁴⁶.

ובמילא איז קיין קשיא ניט ווי קומט עס אַז דער כבוד וואָס חלק לה המקום זאל זיין אַ שכר פאַר דעם וואָס „נתעכבה כו׳“, וואָרום איר עכבה איז ניט געווען קיין פעולה פון הצלת נפשות.

ח. וויבאלד אָבער אַז מען קען נאָך אַלץ פרעגן: וואָס איז פאַרט די שייכות פון דעם אינהאַלט פון דעם כבוד צו דעם וואָס נתעכבה למשה שעה אחת?

45) במשנה סוטה שם: נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר (ועד׳ז במכילתא בשלח שם). ובפשטות ילי״ם כי אז — שהי׳ לפני חטא המרגלים — היו צריכים ליכנס לארץ ישראל מיד (ולהעיר מרש״י פרשתנו י, כט).

46) וכפי שממשיך בהכתובים „לדעה מה יעשה לו“, וראה תיב״ע כאן: לאידוע מה הוה בסיפ׳ דמשה.

47) שמות שם, ה ואילך.

48) פרש״י שם, ח.

49) פרש״י שם, ז.

50) להעיר מספורנו שם „שהי׳ החלב יותר נאות

למזגו“.

משנה מדגיש „לפיכך נתעכבו לה ישראל“ — מתאים צו כללות התוכן והמשך המשנה אז מ'פירט זיך מיט א אידן אין אן אופן פון מדה כנגד מדה.

אָבער לפי פ' רש"י, אָננעמענדיק אפילו אז אויך אידן האָבן מסכים גע-ווען און געוואלט וואַרטן, איז אָבער לפי פשוטו של הענין שווער צו זאָגן אז דער מסע דא איז געווען אנדערש ווי אַלע מסעות — תלוי אין רצון פון אידן.

ובפנימיות יותר י"ל, אז אין פירוש רש"י, יינה של תורה, זאָגט זיך אַרויס די פנימית און אמיתית פון יעדער זאך, אז אויך די ענינים פון יראת שמים, וואָס קומען ע"י עבודת האדם, קומען אויך מלמעלה, נאָר פון העכער פון „די שמים“⁵², ד.ה. אז אויך דאָס וואָס אידן האָבן געוואלט איר אָפגעבן כבוד איז דאָס געקומען מצד דער התעוררות מלמעלה.

משא"כ אין משנה, אין נגלה דתורה, וואָס דאָ הערט זיך ניט אָן בגילוי דער ענין אז אויך דאָס קומט מלמעלה (וואָרום דעמאָלט איז דאָס בסתירה צו בחירה חפשית), נאָר ווי עס קומט דורך עבודת האדם.⁵³

י"ד. ע"פ הנ"ל וועט מען פאַר-שטיין פאַרוואָס דער ענין אז אַלץ קומט מלמעלה איז מרומז אין פרש"י וואו ס'רעדט זיך וועגן צרעת דוקא:

כללות ענין המצורע, וואָס ער איז נשלח מחוץ לג' מחנות, איז מצד דעם וואָס ער איז היפך פון כללות ענין הקדושה, און דערפאַר איז „מחוץ למחנה מושבו“ — אויך מחוץ פון מחנה

לא נסע עד האספ מרים" בכדי אז איר צער פון „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" זאל זיך וואָס שנעלער ענדיקן — איז מדה כנגד מדה — „בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור".

ט. מיינה של תורה אין פרש"י:

ס'האָט זיך גערעט פריער (בתחילת השיחה), אז דאָס וואָס אין דער משנה שטייט דער לשון „לפיכך נתעכבו לה ישראל" — (כאָטש ס'איז פשוט, אז די העכבה פון אידן איז געקומען פון דעם אויבערשטן: ס'איז ניט געווען „העלות הענין") איז ווייל לפי המשנה האָבן אויך אידן געוואלט וואַרטן אויף מרים'ען:

און כאָטש ס'איז מסתבר⁵⁰ אז אויך לויט רש"י האָבן אויך די אידן געוואלט אויף איר וואַרטן, איז אָבער רש"י דוקא מדגיש „המקום", ניט ווי אין משנה „נתעכבו לה ישראל" — ויש לומר דעם טעם פנימי אויף דעם חילוק ושינוי ביניהם:

חז"ל⁵¹ זאָגן „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" — און מהאי טעמא איז שווער צו זאָגן אז דער ענין טוב, דאָס וואָס אידן האָבן געוואַרט אויף מרים'ען און דערמיט איר אָפגעגעבן כבוד איז געווען נאָר מצד און „בידי שמים" — דעם (לא העלות ה)ענין און ניט מצד זייער אייגענעם רצון.

מסתבר לומר אז, אדרבה, דאָס וואָס דער „ענין" איז געבליבן במקומו איז גע-ווען דערפאַר וואָס די אידן האָבן גע-וואלט אויף איר וואַרטן: און דאָס איז די

⁵⁰ כפשטות הל' והעם לא נסע".

⁵² לקיט במדבר טו, איב. ושינ.

⁵³ ראה לקיט שם.

⁵¹ ברכות לג, ב. ובפרש"י עקב יוד, יב: רבוחינו

דרשו מכאן כו'.

ישראל — וואס באווייזט אז ער איז דערווייטערט אפילו פון דער נידע-ריקסטער מדינה פון מחנה ישראל⁵⁵.

[ו״ל אז דאס איז דער טעם פנימי פון דעם וואס נתבאר לעיל, אז דער עיקר ענין באַ עם איז דער חיוב ער זאל זיין מחוץ למחנה דוקא, ווייל ווען עס איז ניטא קיין מחנות, דעמאלט זעט זיך ניט אז ער איז מחוץ לגבול הקדושה].

און דעריבער איז אויך דער ענין, אז יראת שמים קומט מצד למעלה, מרומז בשייכות צו עם און ביים זירזן איז דער טהרה, ווייל דער כללות הענין פון טהרת המצורע קומט דוקא מצד למעלה. און ווי ס'איז מבואר במ"א⁵⁶, אז

דאס איז דער טעם וואס עס שטייט באַ עם „והובא אל הכהן“⁵⁵, וואס איז משמע בע"כ⁵⁶, ווייל די התעוררות התשובה צו אזא נידעריקער דרגא וואס געפינט זיך מחוץ לג' מחנות, איז ניט מצד דעם מענטשן — ווארום געפינענדיק זיך אין אזא נידעריקן מצב, איז גאר שווער אז ער זאל נתעורר ווערן צו תשובה מרצונו — נאר דאס איז מצד דער התעוררות מלמעלה, מצד דער הבטחה פון אויבערשטן אז „כל ידח ממנו נידח“, וואס איז אויך א נתינת כח. הקב"ה עוזרו.

(משיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ה)

(55) ר"פ מצורע.

(56) ש"ך וכלי יקר שם. וראה גם ראב"ע ורמב"ן שם.

(54) ראה לקו"ש ח"ז ע' 101 ואילך. ושי"נ.

שלח

ב. אויך דארף מען פארשטיין כמה דיוקים אין לשון רש"י, ומהם:

(א) „לפי שלקתה על עסקי דיבה“ — רש"י האט געדארפט זאגן „על לשון הרע“, ווי ער אליין זאגט אין פ' שמות: „שלקתה מרים על לשון הרע“?

די קשיא איז נאך שטארקער: אין א ווייטערדיקן פסוק: „טייטשט רש"י אפ דעם ווארט „דיבה“ — (כל הוצאת דיבה) לשון חינוך דברים. . . וישנה לטובה וישנה לרעה“: היינט וואס זאגט רש"י „שלקתה על עסקי דיבה“ — אין דיבה איז ניט מוכרח קיין חטא ואדרבא — עס קען גאר זיין טוב.

(ב) פארוואס איז רש"י מוסיף „שדברה באח"י“ — דא איז נוגע שלקתה על עסקי דיבה, למאי נפקא מינה (כ"כ) אויף וועמען זי האט גערעדט?

(ג) פארוואס איז רש"י מאריך בלשונו „ורשעים הללו ראו כו'“ — רש"י האט געדארפט זאגן בקיצור „והם ראו ולא לקחו מוסר“, מען ווייסט דאך אז עס

א. אין התחלת הסדרה שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „שלח לך אנשים“ און איז מפרש: „למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באח"י ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר“.

דארף מען פארשטיין: ווי גערעדט שוין כמה פעמים, אז פון דעם וואס נאר אין געציילטע ערטער באווארנט רש"י דעם טעם פון סמיכות הפרשיות, איז מוכח, אז ע"ד הפשט — דרך רש"י בפירושו עה"ת — איז קיין קשיא ניט פארוואס זיינען דוקא די פרשיות סמוכות: ועל אחת כו"כ ווען די פרשיות קומען על סדר הזמנים.

איז ניט מובן בנדו"ד (ווי מפרשים פרעגן): וויבאלד אז שילוח המרגלים איז פארגעקומען גלייך נאך פרשת מרים (אויף מארגן נאך די שבעת ימי הסגר מרים?) — איז וואס איז דא (ע"ד הפשט) די שאלה „למה נסמכה כו'“?

(1) ראה בארוכה רא"ם, גויא וכו' ריש פרשתנו. ויתרונם (שה"י לו לכתוב פ' קרח תחלה — רא"ם: מגוף הקרא (דס"פ בהעלותך) אנו לומדין שהתורה סמכה הפרשיות כו' — גויא ורע"ב) לא בא (אפילו לא ברמז) בפרש"י: ומפשטות לשון רש"י מוכח שקושייתו היא רק מצד פרשה זו „שלח לך אנשים“ עצמה. וכן שאר התי' שבמפרשים אינם ע"פ פשוטו של רש"י. ואכ"מ.

(2) שילוח המרגלים ה"י בכ"ט סיון (רש"י דברים א, ב) וסוף הסגר מרים ה"י ביום שלפניו — כ"ח סיון (ראה בפרטיות לקו"ש ח"ט ע' 1 ה'הרה. 6. וראה מפרשי רש"י דברים שם. ואכ"מ).

(*) ומכש"כ לדעת הש"ס (תענית כט, א. וכו"ה ברא"ם דברים שם (אבל ראה שם ד"ה צא)) ששילוח המרגלים ה"י ביום ה' דהסגר מרים. אבל ע"ד הפשט, לא מסתבר לומר שבאותו יום (י' דהסגר מרים) פרקו המשכן ונסעו מחצרות ויחנו במדבר

(3) ד, ו. וראה במדב"ר (פט"ז, ו) ותחנאמא פרשתנו (ה) — „כדי שידעו הכל עונשו של לשון הרע“.

(4) פרשתנו יד, לו (וראה פרש"י וישב לו, ב (בסופו)) — דלא כבארבי"ע ורמב"ן פרשתנו (יג, לב) ועוד.

(5) לשון זה איתא גם במדב"ר שם. אבל ברש"י (שכותב לפניו „על עסקי דיבה“) הוא כפל לשון, משא"כ במדב"ר שם שלא נאמר „עסקי דיבה“.

(6) ראה לקמן סעיף ח"ט ביאור דיוק לשון רש"י „ראו ולא לקחו מוסר“ (ולא — ראו „וחטא“).

פארן ויקימו המשכן ונבחרו המרגלים ונצטוו ונשלחו בו ביום. ובפרט עמש"נ דלדבר. „שלח לך“ קדמו. וחקרבון אלי כולכם ותאמרו גו' ושקוט' דמשנה ובניי (דברים א. כב. ובפרש"י שם).